

Kirjanduse ainekava

8. klass

Õppesisu

Lugemine

- Erinevate lugemistehnikate valdamine.
- Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.
- Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.
- Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine.
- Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.
- Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.
- Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

- Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.
- Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

- Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamise küsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.
- Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine.

- Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teoste sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähendus kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.
- Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

- Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.
- Kirjanduse tüüptegelasi.
- Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöo kirjeldamine.
- Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.
- Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.
- Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste selgitamine. Võrdlus ja metafoor. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autori luulest.
- Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine.
- Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

- Luuleteksti tõlgendamine
- Teose stiililise eripära kirjeldamine.
- Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor.
- Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus.
- Muutuv ja muutumatu tegelane.
- Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused.
- Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused. Ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus.
- Luule vorm: värss, stroof. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused.
- Motiivi olemus.
- Tragöödia tunnused.
- Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark repliik. Intriigi olemus.
- Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine.
- Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.

Esitamine

- Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.
- Luuleteksti esitamine peast.
- Draamateksti esitamine ositi.

Omalooming

- Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid; teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumik tsitaadi, (moto) alusel kirjandi vms.

Käsitletavat tekstid

Loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad: väärtused ja kõlblus, kodus ja koolis, omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus, mängiv inimene, keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng, kodanikuühiskond ja rahvussuhted ning teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon. Teosed valitakse alljärgnevast loendist, mis uudiskirjandusest lähtuvalt võib täieneda: O. S. Card „Enderi mäng“; A. Christie või A. C. Doyle kriminaalromaan; A. Dumas „Kolm musketäri“, „Krahv Monte-Cristo“; J. Gaarder „Apelsinitüdruk“; W. Golding „Kärbeste jumal“; M. Karu „Nullpunkt“; Sassi „Mina olin siin. Esimene arest“; L. Koidula „Säärane mulk ehk Sada vakka tangusoola“; Kitzbergi „Libahunt“; A. Musset „Lugu valgest rästat“; A. de Saint-Exupery „Väike prints“; H. G. Wells „Nähtamatu“; O. Wilde „Õnnelik Prints“; N. Yoon „Sina minu kõrval ja maailm meie vahel“. Valikusse kuulub vähemalt üks vabalt valitud eakohane teos.

Õpitulemused

Lugemine

- Loeb läbi vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut).
- Loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist.
- Tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.
- Loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid.

Jutustamine

- Jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- Vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele.
- Kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate.
- Kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle.
- Võrdleb ja hindab kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist ja suhteid, analüüsib tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest.
- Arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust.
- Leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte.
- Osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd.
- Võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi.
- Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- Tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstide epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi.
- Selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust.
- Mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- Seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja dramaatika, romaani ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust.

Esitamine

- Esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust.

- Koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara.

Omalooming

- Kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti.
- Kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.